

เอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน" ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

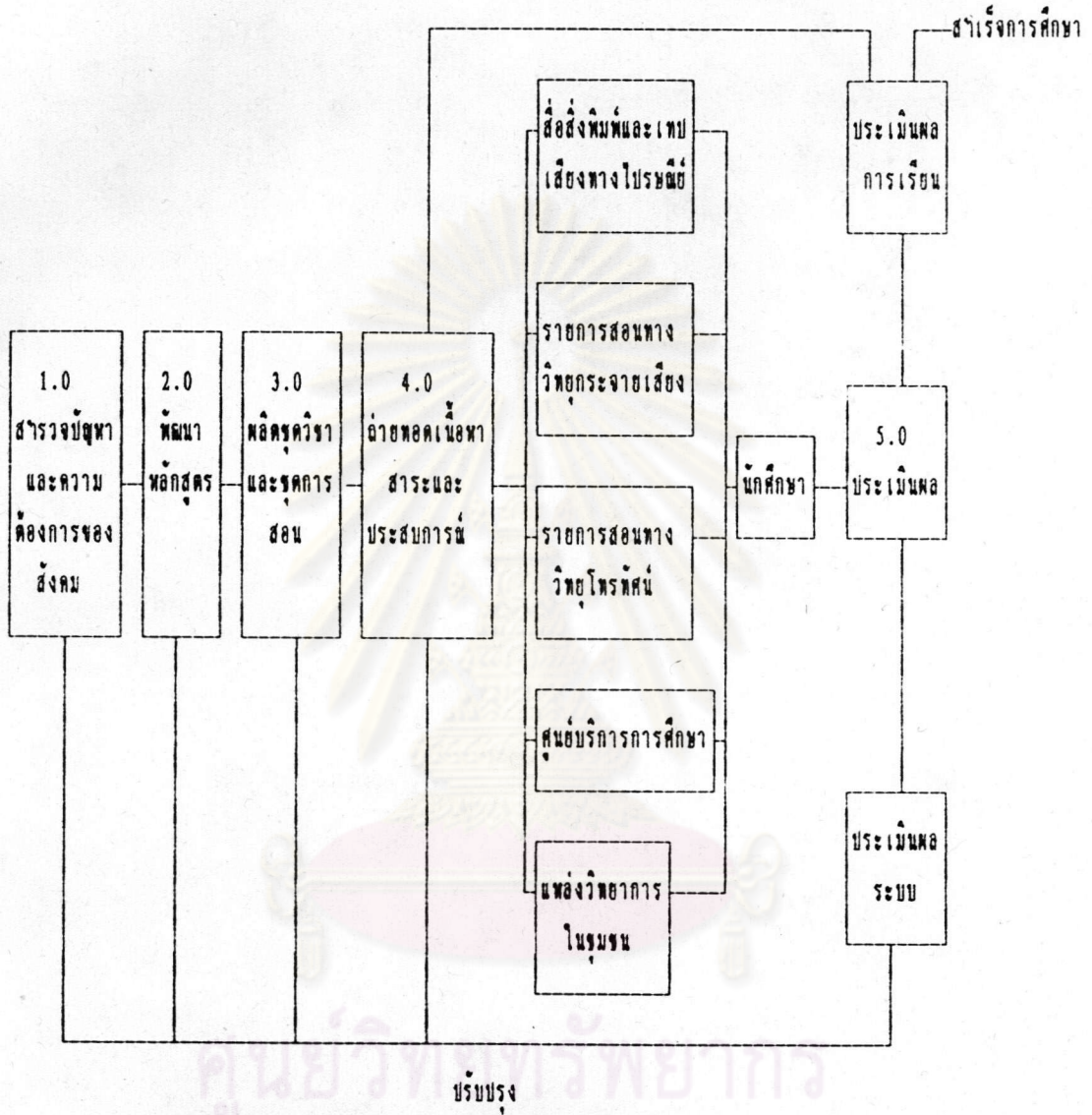
1. ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. โครงสร้างด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อหลักกับสื่อเสริมของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
4. การผลิตสื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
5. ปัญหาในกระบวนการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ใช้ระบบการสอนที่เอื้ออำนวยให้นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเอง ไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียนตามปกติ โดยวิธีการจัดการศึกษาที่เรียกว่า "ระบบการสอนทางไกล"

ระบบการสอนทางไกลเป็นระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความพร้อม ความสะดวก และความสนใจของตนเอง จากสื่อประสมซึ่งประกอบด้วยเอกสารการสอน แบบฝึกปฏิบัติ เทปเสียงประกอบชุดวิชา รายการวิทยุโทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียง หนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ การสอนเสริม และการฝึกปฏิบัติตามศูนย์บริการการศึกษา (ดังภาพที่ 1)

แผนภูมิที่ 1 แบบจำลองระบบการสอนทางไกล

(ที่มา : สยามศรี เอกสารสารนิเทศทางวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528 : 6)

การจัดหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ใช้หลักสูตรบูรณาการเนื้อหาเข้าด้วยกัน ในรูปของชุดการสอนเรียกว่า "ชุดวิชา" ในแต่ละภาคการศึกษาจะใช้ระยะเวลา ศึกษาไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ ชุดวิชาแต่ละชุดแบ่งหน่วยการสอนออกเป็น 15 หน่วย ซึ่งแต่ละหน่วยใช้เวลาศึกษาประมาณ 12 ชั่วโมง

มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาเป็นระบบทวิภาค ปีการศึกษาหนึ่งมี 2 ภาคการศึกษาปกติ ในแต่ละภาคการศึกษา นักศึกษาจะลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกิน 3 ชุดวิชา และนักศึกษาจะต้องศึกษาชุดวิชาที่กำหนดในหลักสูตรที่สมัครเข้าศึกษา ภายในระยะเวลา ไม่เกิน 3 เท่าของระยะเวลาการศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (นภลัย สุวรรณธาดา และคณะ 2528 : 5) เช่น หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี นักศึกษา สามารถใช้เวลาศึกษาได้ 12 ปี

มหาวิทยาลัยถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาสาระ ประสบการณ์แก่นักศึกษา รวมทั้งการประเมินผลการศึกษา ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, สำนักวิชาการ, 2533 : 19-22)

1. การศึกษาจากวัสดุการศึกษาที่ส่งให้ทางไปรษณีย์ ได้แก่

ก. เอกสารการสอนประจำชุดวิชา ประกอบด้วยคำอธิบายชุดวิชา วัตถุประสงค์ของชุดวิชา รายชื่อหน่วยการสอน วิธีการศึกษา แผนการสอนหน่วยต่าง ๆ เนื้อเรื่อง กิจกรรม เนื้อหาสาระในเอกสารการสอนจัดอยู่ในรูปแบบเรียนแบบโปรแกรม

ข. แบบฝึกปฏิบัติประจำชุดวิชา ประกอบด้วยคำชี้แจงในการใช้แบบฝึกปฏิบัติรายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยการสอน ในแบบฝึกปฏิบัติจะมีกิจกรรมย่อย 4 กิจกรรมให้นักศึกษาทำคือ แบบประเมินตนเองก่อนเรียน ที่ว่างสำหรับบันทึกสาระสำคัญ ทำกิจกรรมท้ายเรื่อง และแบบประเมินผลตนเองหลังเรียน

ค. เทปเสียงประกอบชุดวิชา เป็นเทปเสียงประกอบชุดวิชาบางชุดวิชาที่ไม่เข้ากับรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่ใช้ประกอบในชุดวิชาเดียวกัน

ง. หนังสือและเอกสารอ่านประกอบ เป็นหนังสือและเอกสารอ่านประกอบที่กำหนดไว้ในเอกสารการสอนชุดวิชา หรือแบบฝึกปฏิบัติประจำชุดวิชา นักศึกษาจะค้นคว้า และเสริมความเข้าใจได้ที่ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจมุมมสธ. ซึ่งอยู่ในห้องสมุดประชาชนจังหวัดทุกจังหวัด

2. การศึกษาจากรายการการสอนทางวิทยุกระจายเสียง

มหาวิทยาลัยผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงประกอบชุดวิชา ชุดวิชาละ 10 รายการ รายการละ 20 นาที โดยจัดออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เครื่องข่ายเพื่อการศึกษา (เครื่องข่าย 2) และทางสถานีวิทยุกระจายเสียง 1 บณ. (กรุงเทพฯ) มหาวิทยาลัยจะจัดส่งตารางออกอากาศรายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชาต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษา

3. การศึกษาจากรายการการสอนทางวิทยุโทรทัศน์

มหาวิทยาลัยผลิตรายการการสอนทางวิทยุโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาชุดวิชาละ 3 รายการ รายการละ 30 นาที จัดออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 9 อ.ส.ม.ท. และทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ของกรมประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยจะจัดส่งตารางออกอากาศรายวิทยุโทรทัศน์ประจำชุดวิชาต่าง ๆ ให้แก่นักศึกษา

4. การศึกษาจากสื่อโสตทัศน สื่อโสตทัศนที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้น เพื่อเสริมสื่อการสอน ได้แก่ ภาพถ่าย สไลด์ สื่อสามมิติ เทปเสียง ภาพยนตร์ และวีดิทัศน์ (video) สื่อเหล่านี้มหาวิทยาลัยมีโครงการที่จะจัดไว้บริการ ณ ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจ มุมมสธ. นอกจากนี้ยังมีโครงการคอมพิวเตอร์ช่วยสอนซึ่งเป็นสื่อเสริมอีกประเภทหนึ่งที่อยู่ระหว่างการทดลองใช้ นักศึกษาสามารถที่จะศึกษาหรือทบทวนเนื้อหาได้ ณ ศูนย์วิทยบริการ

5. การเข้ารับการสอนเสริม การสอนเสริมเป็นบริการทางวิชาการที่มหาวิทยาลัยจัดให้แก่นักศึกษา โดยคณาจารย์เป็นผู้เสริมความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของชุดวิชา และตอบปัญหาข้อสงสัยของนักศึกษาเกี่ยวกับเอกสารการสอนที่ศึกษา นักศึกษาสามารถเข้ารับการสอนเสริมได้ที่ศูนย์บริการการศึกษาต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยกำหนด ซึ่งมหาวิทยาลัยจะส่งตารางสอนเสริมให้นักศึกษาล่วงหน้าก่อนการสอนเสริม

6. การให้บริการเทปเสียงและวีดิทัศน์แทนการสอนเสริม

มหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะให้บริการวีดิทัศน์ (video) และเทปเสียง เพื่อใช้ประกอบหรือแทนการสอนเสริมที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์และครอบคลุมรายละเอียดในเอกสารการสอน นักศึกษาจะดูวีดิทัศน์ได้ที่ศูนย์บริการการศึกษาที่มหาวิทยาลัยกำหนด และฟังเทปเสียงแทนการสอนเสริมได้ที่ศูนย์บริการการศึกษาเฉพาะกิจ มุมมสธ.

7. กิจกรรมภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์ ในชุดวิชาบางชุดนักศึกษาต้องเข้ารับการฝึกภาคปฏิบัติเสริมประสบการณ์ โดยใช้เวลาศึกษาประมาณสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมงต่อ 1 ชุดวิชา ตามแหล่งฝึกงานหรือฝึกภาคปฏิบัติที่มหาวิทยาลัยกำหนด ในบางชุดวิชาที่มีกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติได้แก่ การทำชุดทดลองด้วยตนเอง การปฏิบัติการในห้องทดลอง การฝึกงาน การเข้าร่วมประชุมสัมมนา การเข้าร่วมในสถานประกอบการจำลอง และการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ

8. กิจกรรมก่อนสำเร็จการศึกษา

มหาวิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมก่อนสำเร็จการศึกษา ดังนี้ (นภลัย สุวรรณธาดา และคณะ, 2528 : 20-21)

1. การอบรมประสบการณ์วิชาชีพ เป็นกิจกรรมภาคปฏิบัติประจำชุดวิชาที่สาขาวิชากำหนดให้นักศึกษาเข้าร่วมปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อให้นักศึกษาตระหนักในความสำคัญของวิชาชีพ
- (2) เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำหลักการและทฤษฎีไปปฏิบัติ

จริง

- (3) เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์บางอย่างที่ไม่สามารถจัดให้ได้โดยมีประสิทธิภาพโดยสื่ออื่นในระบบการสอนทางไกล
- (4) เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบางประการที่จำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบวิชาชีพ
- (5) เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในวิชาชีพสาขาวิชาที่กำหนดให้นักศึกษาเข้ารับการอบรมประเภทนี้ ได้แก่ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สุขภาพ

2. การอบรมเข้มโครงการเสริมประสบการณ์บัณฑิต สาขาวิชาที่ไม่มีชุดวิชาเสริมประสบการณ์วิชาชีพในสาขาวิชานั้น ๆ ก่อนสำเร็จการศึกษา นักศึกษาต้องเข้ารับการอบรมเข้มตามโครงการเสริมประสบการณ์บัณฑิตของมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ด้านความรู้ คุณธรรม จรรยาวิชาชีพ
 - (2) เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักศึกษากับมหาวิทยาลัย นักศึกษากับคณาจารย์ และนักศึกษาด้วยกันเอง
 - (3) เพื่อให้เรียนรู้การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ เสริมสร้างความสามัคคี และความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- สาขาวิชาที่กำหนดให้นักศึกษาเข้ารับการอบรมประเภทนี้ ได้แก่ สาขาวิชานิติศาสตร์ วิทยาการจัดการ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ คหกรรมศาสตร์ รัฐศาสตร์ และส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

9. การวัดและประเมินผลการศึกษา (นภลัย สุวรรณธาดา และคณะ, 2528:23)

สำหรับการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยจัดแบ่งลักษณะเนื้อหาชุดวิชาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ชุดวิชาเชิงทฤษฎีและชุดวิชาเชิงปฏิบัติ และเพื่อให้การประเมินผลการศึกษาสอดคล้องกับลักษณะของชุดวิชา มหาวิทยาลัยจึงได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับการฝึกปฏิบัติและการสอบไล่ประจำภาคการศึกษาดังนี้

ชุดวิชาเชิงทฤษฎี มีคะแนนการฝึกปฏิบัติไม่เกินร้อยละ 20 และให้คะแนนการสอบข้อเขียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

ชุดวิชาเชิงปฏิบัติ กำหนดการประเมินผลการศึกษาโดยถือคะแนนฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญและคะแนนการสอบข้อเขียนเป็นส่วนประกอบ โดยสาขาวิชาจะกำหนดสัดส่วนของคะแนนตามความเหมาะสมของแต่ละชุดวิชา

ในการจัดสอบ มหาวิทยาลัยจะขอความร่วมมือจากหน่วยงานทางการศึกษาทั่วประเทศที่สามารถจัดเป็นสนามสอบของมหาวิทยาลัยได้ โดยนักศึกษาจะเข้าสอบ ณ สนามสอบที่อยู่ใกล้ตัวนักศึกษามากที่สุด ซึ่งบุคลากรของมหาวิทยาลัยจะนำข้อสอบไปให้นักศึกษาทดสอบถึงสนามสอบทุกแห่ง และจัดสอบเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์

โครงสร้างด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วิจิตร ศรีสอาน (2529 : 8-9) กล่าวถึง การจัดโครงสร้างด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชว่า ยึดหลักการบูรณาการวิชา (Integration) เป็นพื้นฐานสำคัญ โดยมุ่งผสมผสานวิชาการให้เป็นกลุ่มและหมวดหมู่ที่เอื้อต่อการที่ผู้เรียนสามารถประมวลและประยุกต์ความรู้ไปใช้ได้และง่ายต่อการศึกษาด้วยตนเอง ด้วยหลักการดังกล่าวจึงจัดในรูปของ "สาขาวิชา" ตามสายวิชาชีพ 10 สาขาวิชา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักบูรณาการวิชา องค์ประกอบของหลักสูตรจึงแบ่งเป็น "ชุดวิชา" (Block System) แต่ละชุดวิชามีค่า ไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิตทวิภาค การที่กำหนดชุดวิชาให้มีค่าประมาณ 6 หน่วยกิต เป็นมาตรฐานเดียวกันนี้อาศัยหลักการสำคัญ 2 ด้านคือ

1. ด้านวิชาการ ช่วยให้การผสมผสานเนื้อหาสาระทางวิชาการเป็นไป ได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกว่าการจัดรายวิชาย่อย เหมาะสมกับผู้เรียนที่เรียนแบบทางไกล เนื่องจากผู้เรียนสามารถทุ่มเทความสนใจในการเรียนโดยไม่กระจัดกระจายเพราะไม่ต้องเรียนหลายรายวิชาพร้อม ๆ กัน และการจัดเป็นชุดวิชาทำให้การควบคุมมาตรฐานคุณภาพของการเรียนการสอนทำได้ทั่วถึงและรัดกุมขึ้น นอกจากนี้การจัดเป็นชุดวิชา ยังเอื้อต่อการจัดสื่อเสริมหลายประเภทด้วย โดยเฉพาะเมื่อมีเวลาจำกัด สามารถจัดรายการที่น่าสนใจและสัมพันธ์กับชุดวิชาได้ดีกว่าการแตกเป็นรายวิชาย่อย

2. ด้านบริหาร การใช้ระบบ "ชุดวิชา" ทำให้ง่ายต่อการบริหาร ประหยัดและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การควบคุมภาระการเรียนทำให้ง่ายเพราะ นักศึกษาจะเรียนได้ไม่เกิน 3 ชุดวิชาต่อการลงทะเบียนเรียน 1 ภาคการศึกษา สามารถลงทะเบียนเรียนได้ทางไปรษณีย์ การจัดสอนและการจัดสอบ จัดสอบได้ ทุกจังหวัด นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหา "ระบบการผูกขาดทางวิชาการ" เพราะชุด วิชา มีปริมาณเนื้อหาสาระ และกิจกรรมทางวิชาการมากเกินกว่าที่อาจารย์คนใดคน

หนึ่งจะทำได้ตามลำพังคนเดียว กล่าวคือ ต้องทำงานในลักษณะของกลุ่มผลิต
ชุดวิชา รับผิดชอบผลิตชุดวิชาด้วยกันตั้งแต่ต้น เกิดบูรณาการทางสื่อการสอนด้วย
และที่สำคัญที่สุดคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒินอกมหาวิทยาลัยได้มีส่วน
ร่วมได้กว้างขวาง เป็นการใช้ความเป็นเลิศที่มีอยู่ในสังคมไทยให้เกิดประโยชน์สูง
สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อหลักกับสื่อเสริมของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชใช้สื่อสิ่งพิมพ์
เป็นสื่อหลักในการเรียนการสอน เป็นสื่อที่เสนอเนื้อหาสาระทั้งหมดให้นักศึกษา
โดยพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แจกแจงขั้นตอนและวิธีการเรียนรู้ตาม
ลำดับ นักศึกษาสามารถทบทวนและค้นคว้าเพิ่มเติมได้ สื่อสิ่งพิมพ์นี้สามารถส่งไปให้
นักศึกษาได้ทั่วถึงและสะดวกแก่การใช้ตามลำพัง โดยมีสื่ออื่นช่วยน้อยที่สุด แต่ก็มี
ความจำกัดในด้านการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์บางลักษณะ จึงจำเป็นต้อง
ต้องมีสื่ออื่นมาเสริม ได้แก่ สื่อเทปเสียงประกอบชุดวิชา สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อ
วิทยุโทรทัศน์ สื่อโสตทัศน และการสอนเสริม เข้ามาช่วยให้นักศึกษามีความรู้และ
ประสบการณ์มากขึ้น สื่อสิ่งพิมพ์จึงมีความสัมพันธ์กับสื่ออื่นอย่างใกล้ชิด ในส่วนที่
เป็นสื่อเสริม จะได้กล่าวถึง สื่อที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น คือ (คณะกรรมการ
การกลุ่มผลิตชุดฝึกอบรมการผลิตชุดการสอนทางไกล, 2525)

1. สื่อวิทยุกระจายเสียง

วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่ให้เสียง สามารถกระจายเสียงได้แพร่
หลายกว้างไกล เนื้อหาที่สอนทางวิทยุกระจายเสียงนี้ นักศึกษาไม่จำเป็นต้องเห็น
ภาพประกอบเพียงแต่ฟังก็สามารถเข้าใจได้ แต่ข้อจำกัดของวิทยุกระจายเสียงคือ
การจำกัดเรื่องเวลาออกอากาศ นักศึกษารับฟังได้บางเวลา ฉะนั้นจึงได้จัดสื่อ
วิทยุกระจายเสียงไว้ในประเภทสื่อเสริมการเรียนในระบบทางไกล ทุกชุดวิชาจะมี
รายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชา ซึ่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของ
นักศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ก. ขยายแนวคิด หมายถึง ขยายความแนวคิด สาระ หรือ
ประเด็นของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ยากแก่การเข้าใจ ความเป็นนามธรรมสูง จะขยายแนว
คิดโดยใช้รายการวิทยุกระจายเสียงเสนอรายการในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษา
เข้าใจชัดเจนขึ้น

ข. สาธิตวิธีการ หมายถึง การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อ
ถ่ายทอดขั้นตอนจากการดำเนินงาน การจัดกิจกรรม หรือการประกอบการต่าง ๆ

เพื่อแจกแจงหรือขยายความหรือกิจกรรมที่ซับซ้อนตามที่ระบุไว้ในสื่อสิ่งพิมพ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

ค. เสนอข่าวจากต้นเรื่อง หมายถึง การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นโดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระในสื่อสิ่งพิมพ์ จะทำให้นักศึกษาเห็นภาพพจน์ มีความรู้สึกเป็นจริงเป็นจัง และเข้าใจแบบอย่างและความสัมพันธ์ของสภาพความเป็นจริงกับหลักวิชาที่ตนศึกษา

นอกจากนี้ รายการวิทยุกระจายเสียงยังใช้ได้ดีในด้านต่อไปนี้

ก. สื่อปรุงแต่ง (Enrichment) สื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อทำให้นักศึกษามีประสบการณ์มากขึ้น ทั้งนี้สาระของรายการวิทยุกระจายเสียงจะไม่มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับเนื้อหาสาระของสื่อสิ่งพิมพ์

ข. เสริมความรู้ให้กว้างขวางเพิ่มเติมจากสื่อสิ่งพิมพ์ สาระของสื่อทั้งสองมีความสัมพันธ์กันโดยตรง โดยจัดให้รายการวิทยุกระจายเสียง เสริมประสบการณ์การเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ให้สมบูรณ์และครอบคลุมมากขึ้น

ค. ใช้เป็นสื่อร่วมในระบบกับสื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อวิทยุกระจายเสียงจะมีบทบาทในการสอนโดยตรง และเป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้เกิดบูรณาการของการใช้สื่อการศึกษา

2. สื่อวิทยุโทรทัศน์

วิทยุโทรทัศน์มีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดการเรียนรู้ได้สูงมาก เพราะสามารถกระจายเสียงและมีภาพประกอบด้วยในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกมีชีวิตชีวาแบบธรรมชาติ แต่ข้อจำกัดของวิทยุโทรทัศน์คือ การเห็นภาพและได้ยินเสียงไม่แพร่หลายกว้างไกลเหมือนกับวิทยุกระจายเสียง มหาวิทยาลัยจึงจัดสื่อวิทยุโทรทัศน์ไว้ในประเภทสื่อเสริม รายการวิทยุโทรทัศน์ดังกล่าวสัมพันธ์กับสื่อสิ่งพิมพ์และรายการวิทยุกระจายเสียงในลักษณะดังต่อไปนี้

ลักษณะที่ 1 ใช้ในการทำให้เนื้อหาวิชาในสื่อสิ่งพิมพ์มีสาระครบถ้วนสมบูรณ์

ลักษณะที่ 2 ใช้ในการทำให้เนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียงมีความสมบูรณ์ขึ้น โดยจัดให้รายการวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อเสนอแนวคิดหลัก แล้วใช้รายการวิทยุกระจายเสียงขยายแนวคิดให้กว้างขวางหรือละเอียดออกไป

ลักษณะที่ 3 สัมพันธ์กับสื่อสิ่งพิมพ์และรายการวิทยุกระจายเสียง ด้วยการสาธิตหรือแสดงขั้นตอนกิจกรรม หรือขยายแนวคิดของเนื้อหาวิชาในส่วนที่สำคัญ หรือยากแก่การเข้าใจให้กระจ่างชัดขึ้น

ลักษณะที่ 4 สัมพันธ์ด้วยการจัดทำให้เป็นสื่อปรุงแต่ง ซึ่งเมื่อคุณแล้วจะนำทักษะความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ไปใช้กับการเรียนจากสิ่งพิมพ์ได้ดียิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป รายการวิทยุโทรทัศน์จะมีส่วนสัมพันธ์กับสื่อสิ่งพิมพ์ ในบทบาทที่ช่วยขยายแนวคิด สาธิตวิธีการ และเสนอข่าวจากต้นเรื่อง เช่นเดียวกับรายการวิทยุกระจายเสียง แต่รายการวิทยุโทรทัศน์นั้น เป็นสื่อนารายการวิทยุกระจายเสียงอีกทอดหนึ่ง

การผลิตสื่อการเรียนการสอนระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สื่อการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราช ที่ใช้สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลักและสื่ออื่นเป็นสื่อเสริมนั้น คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ เลือกสื่อเสริมและกำหนดรูปแบบการใช้สื่อ คณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วย บุคลากร 3 ประเภท คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาไม่เกิน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเทคโนโลยีการศึกษา 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัดผลการศึกษา 1 คน รวมไม่เกิน 9 คน โดยตั้งกรรมการด้านเนื้อหา 1 คนเป็น "ประธาน" คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา บรรณาธิการ อาจจะต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาหรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก หากจำเป็นประธาน อาจทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการได้ ส่วนเลขานุการอาจจะต้องจากกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยก็ได้ และการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ ชุดนี้ขึ้นตรงต่อสาขาวิชาที่รับผิดชอบชุดวิชานั้น คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาอาจมาจากการเสนอชื่อผู้ควรได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาโดยคณะกรรมการประจำสาขาวิชา หรือคณะกรรมการประจำสาขาอาจมอบหมายให้อาจารย์คนใดคนหนึ่งเป็นประธานคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา ประธานก็จะเสนอผู้ที่ตนเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งจะประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน หรืออาจมีผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยร่วมด้วยก็ได้ โดยเสนอต่อคณะกรรมการประจำสาขาวิชาและสภาวิชาการหรืออาจจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมผลิตชุดวิชาก็ได้ (คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดฝึกอบรมการผลิตชุดการสอนทางไกล, 2525 : 78-81)

ปัญหาในกระบวนการจัดทำสื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

วิจิตร ศรีล่อ (2529 : 9) กล่าวถึงจุดเด่นของการจัดโครงสร้างทางด้านวิชาการ และการมีคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมมาธิราชว่าระบบชุดวิชาช่วยให้สามารถหลีกเลี่ยง "ระบบการผูกขาดทางวิชาการ" ที่อาจารย์คนใดคนหนึ่งจะเป็นเจ้าของวิชา เพราะชุดวิชามีปริมาณเนื้อหาสาระ และกิจกรรมทางวิชาการมากกว่าที่อาจารย์จะทำได้ตามลำพังคนเดียว เอื้อ

อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน กล่าวคือ ระบบบังคับให้ต้องทำงานเป็นทีม" มีระบบและขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน และมหาวิทยาลัยก็ได้กำหนดนโยบายในการผลิตสื่อการสอนไว้อย่างเด่นชัด ดังที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการประจำปี 2528 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2528 : 12-13) ดังนี้

งานผลิตเอกสารการสอน

1. ดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชาล่วงหน้า 1 1/2 ปี ก่อนกำหนดการเปิดสอน ทั้งนี้เพื่อให้มีเวลาเขียนชุดวิชาประมาณ 10 เดือน
2. ดำเนินการและประสานงานการผลิตชุดวิชา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จตามกำหนดการผลิตและส่งเอกสารดังนี้
 - (1) เขียนต้นฉบับชุดวิชา 4 1/2 - 10 เดือน
 - (2) ประชุมบูรณาการชุดวิชา 2 เดือน (จัด 2 ครั้ง)
 - (3) จัดพิมพ์ต้นฉบับ 1 เดือน
 - (4) จัดพิมพ์แทน 2 1/2 เดือน
 - (5) จัดส่งเอกสาร 1 เดือน

งานผลิตสื่อการสอนทางวิทยุและโทรทัศน์

1. ดำเนินการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ให้แล้วเสร็จโดยยึดกำหนดการผลิตเอกสารการสอนเป็นหลัก
2. ผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงประกอบชุดวิชา และรายการวิทยุ-โทรทัศน์ประกอบชุดวิชา
3. ดำเนินการปรับปรุงรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนยิ่งขึ้น

ถึงแม้ว่าการผลิตสื่อการเรียนการสอนในชุดวิชาหนึ่ง ๆ นั้นมีการเตรียมการล่วงหน้า โดยใช้เวลาเป็นปี เริ่มต้นจากการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อหลัก หลังจากที่กำหนด "ประเด็น" และ "เนื้อหา" ของสื่อหลักแล้ว ต่อมาก็จะผลิตสื่อเสริมให้มีความสัมพันธ์กับสื่อหลัก เช่น รายการวิทยุโทรทัศน์ รายการวิทยุกระจายเสียง จะเห็นได้ว่าถ้าผลิตสื่อหลักได้ทันตามเป้าหมายเสร็จทันเวลาตามที่กำหนด จะทำให้มีเวลาเพียงพอที่จะผลิตสื่อเสริมได้ตามที่กำหนดไว้เช่นกัน แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผลิตสื่อหลักล่าช้าก็จะทำให้สื่อเสริมอื่นต้องเสร็จล่าช้าหรือมีเวลาผลิตน้อย ซึ่งอาจมีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของสื่อเพราะต้องเร่งรีบผลิตให้ทันตามกำหนด

เมื่อพิจารณาภาระของอาจารย์และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการสอนตามเกณฑ์ อาจารย์ด้านเนื้อหา 1 คน ควรมีการรับผิดชอบ 1 ชุดวิชา อาจารย์ด้านเทคโนโลยีการศึกษา 1 คน และอาจารย์ด้านวัดผลการศึกษา 1 คน รับผิดชอบ 3 ชุดวิชา เช่น ในปีการศึกษา 2527 จำนวนชุดวิชาที่ผลิตเสร็จมีถึง 171 ชุดวิชา แต่จำนวนอาจารย์ด้านเนื้อหา มีเพียง 133 คน อาจารย์ด้านเทคโนโลยี-

นโยบายศึกษามี 18 คน อาจารย์ด้านวัดผลการศึกษามี 5 คน (มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมาราช, 2529) จะเห็นว่าสัดส่วนอาจารย์ต่อชุดวิชาไม่เพียงพอต่อการผลิต
 สื่อ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

โดยสรุป มหาวิทยาลัยมีระบบสื่อการเรียนการสอน มีขั้นตอนในการผลิต
 สื่อที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติ ด้วยองค์ประกอบของมหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอน
 หลายสาขาวิชา มีจำนวนสื่อการเรียนการสอนที่จะต้องผลิตมากเกินไปเกินกำลังความ
 สามารถของบุคลากรที่จะผลิตสื่อได้ตามเกณฑ์ อาจจะมีผลต่อคุณภาพและประสิทธิ-
 ภาพของสื่อ ดังได้มีผู้ศึกษาปัญหาในการผลิตสื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมาราชพอจะสรุปได้ดังนี้

ปัญหาการผลิตเอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติ (พินุช ภาสุรภัทร,
 สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2533)

1. บุคลากรภายในกลุ่มผลิตชุดวิชาหรือผู้ร่วมผลิตชุดวิชา

การเขียนเนื้อหาสาระของชุดวิชาค่อนข้างจะล่าช้ากว่ากำหนด อาจ
 เนื่องจากบุคลากรซึ่งรับผิดชอบเขียนเนื้อหาเอกสารการสอนบางส่วนเป็นข้าราชการ
 ภายในภาระงานมากเกินไปจนทำให้ทันตามกำหนดเวลาได้ และบุคลากรที่เป็นผู้
 ทรงคุณวุฒิมีความรู้ทางวิชาการตรงกับเนื้อหาวิชาที่จะผลิต ซึ่งมหาวิทยาลัยได้เชิญ
 จากหน่วยงานภายนอกนั้น เป็นผู้ที่มีการปฏิบัติงาน สามารถแบ่งเวลาเพื่อเขียนเนื้อหา
 สาระในชุดวิชาที่ได้รับเชิญไว้ได้เพียงเล็กน้อย จึงทำให้เป็นสาเหตุของการผลิต
 เอกสารการสอนล่าช้า

2. เนื้อหาสาระในชุดวิชา

การเขียนเนื้อหาในชุดวิชา กรรมการในกลุ่มผลิตชุดวิชาหรือผู้ร่วม
 ผลิตชุดวิชา จะได้รับมอบหมายให้เขียนเนื้อหาหน่วยใดหน่วยหนึ่ง ภายหลังจากที่
 เขียนเสร็จแล้วบรรณาธิการชุดวิชาจะเป็นผู้ตรวจความถูกต้องของภาษาและเนื้อหา
 สาระในชุดวิชา ให้สมบูรณ์ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในบางกรณีเพื่อให้เกิดความ
 เหมาะสม บรรณาธิการฯ อาจจะให้ผู้เขียนเนื้อหาสาระหน่วยนั้น ๆ เป็นผู้ตรวจ
 แก้ไขเอง หรือบรรณาธิการฯ อาจจะส่งเนื้อหาสาระที่จัดพิมพ์ร่างเสร็จแล้วให้
 คณะกรรมการกลุ่มผลิตหรือผู้เขียนหน่วยตรวจแก้ไขหลายครั้ง ทำให้ใช้เวลาในชวง
 นี้นานกว่าที่ควรจะเป็น

3. การส่งต้นฉบับ

การส่งต้นฉบับเอกสารการสอนประจำชุดวิชาให้สำนักพิมพ์เพื่อจัด
 พิมพ์ บางครั้งจะส่งมาไม่ทันเวลาที่กำหนดไว้ และส่งมาอย่างกระชั้นชิดครั้งเดียว
 กันหลายวิชา ทำให้ขบวนการจัดพิมพ์ไม่ทันตามกำหนด

4. ภาพประกอบในเอกสารการสอน

ผู้เขียนหน่วยมอบเนื้อหาให้นักเทคโนโลยีไปจัดทำภาพประกอบภายหลังจากที่เขียนเนื้อหาของหน่วยเสร็จแล้ว ขบวนการจัดพิมพ์ต้องรอภาพประกอบจึงทำให้เกิดความล่าช้า

ปัญหาในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา, 2525 : 9-10)

1. ชั้นเตรียมการผลิต

- 1.1 เครื่องมือและอุปกรณ์มีไม่เพียงพอในการผลิตรายการทั้งในและนอกสถานที่
- 1.2 พาหนะในการติดต่อและรับวิทยากรมีไม่เพียงพอ
- 1.3 โทรศัพท์ที่ใช้ในงานติดต่อเพื่อการผลิตรายการยังมีปัญหาและไม่สะดวกเท่าที่ควร
- 1.4 อาจารย์ยังขาดความรู้สึกรับผิดชอบต่อการผลิตรายการร่วมกับนักเทคโนโลยี โดยคิดว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของนักเทคโนโลยี เพียงฝ่ายเดียว
- 1.5 ความเห็นเรื่องรูปแบบรายการของอาจารย์และนักเทคโนโลยีไม่ตรงกัน
- 1.6 อาจารย์ได้รับตารางการผลิตล่าช้า
- 1.7 นักเทคโนโลยีได้รับเนื้อหาของหน่วยล่าช้า อันมีสาเหตุมาจากการเขียนชุดวิชายังไม่เสร็จหรือกลุ่มผู้ผลิตชุดวิชายังไม่เห็นความสำคัญในการให้เนื้อหาแต่เนิ่น ๆ เพื่อผลิตรายการวิทยุและโทรทัศน์
- 1.8 ข้อยกักด่านเวลาในเรื่องวิทยากร การซ้อม การสร้างฉาก และเขียนบท รวมทั้งการจัดสรรเวลาในการผลิตรายการของนักเทคโนโลยี ซึ่งต้องรับผิดชอบในการผลิตรายการหลายรายการพร้อมกัน

2. ชั้นการผลิตรายการ

- 2.1 ความไม่พร้อมและไม่เพียงพอของห้องบันทึกรายการ ชุดไฟ และเครื่องมือในการบันทึกรายการ
- 2.2 ผู้แสดงมักซ้ำหน้าเดิม
- 2.3 ขาดสถานที่รับรองวิทยากร
- 2.4 วิทยากรขาดประสบการณ์ในการออกรายการ
- 2.5 วิทยากรไม่ตรงเวลาค้นหมาย
- 2.6 คุณภาพของทีมผลิตรายการในเรื่องกล้อง ฉาก แสง เสียง ผู้กำกับและผู้ช่วยฯ ยังไม่เพียงพอ

2.7 การเขียนบทโทรทัศน์แบบอิสระ (OPEN SCRIPT) มีปัญหา ด้านการจัด (INSERT) ภาพ

2.8 บุคลากรในการดำเนินงานการผลิตรายการขาดแคลน

3. ชั้นหลังการผลิต

3.1 ไม่มีการปรับทัศนคุณภาพของรายการอย่างจริงจัง

4. ด้านนักเทคโนโลยีการศึกษา

4.1 นักเทคโนโลยีการศึกษายังสร้างบทบาทของตัวเองให้เป็นที่
ยอมรับของกลุ่มผลิตชุดวิชาได้ไม่ดีเท่าที่ควร

4.2 ในบางชุดวิชานักเทคโนโลยีการศึกษามีความรู้พื้นฐานด้านนั้น
ไม่เพียงพอ

4.3 มนุษย์สัมพันธ์กับกลุ่มผู้ผลิตชุดวิชายังไม่เพียงพอ

5. ด้านผู้เขียนหน่วย

ผู้เขียนหน่วยมอบเนื้อหาให้นักเทคโนโลยีการศึกษาไปผลิตรายการ
วิทยหรือโทรทัศน์ภายหลังจากที่เขียนเนื้อหาของหน่วยเสร็จแล้ว จึงทำให้เกิดความ
ล่าช้า เพราะเมื่อเขียนหน่วยช้า การได้อะไรก็ช้าไปด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมมาธิราช, 2525 : 83)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้กับ
ผู้เรียนที่มีอายุอยู่ในช่วงของผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงเน้นให้นักศึกษา
พึ่งตนเองให้มากที่สุด การเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชก็
เช่นกัน มหาวิทยาลัยจัดการศึกษาเพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเองได้
อย่างมีประสิทธิภาพ อาศัยความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นน้อยที่สุด โดยใช้สื่อแบบทาง
ไกลเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักศึกษา ดังนั้น จึงควรศึกษาจาก
ผลการวิจัยว่านักศึกษาใช้สื่อการศึกษาประเภทต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยในลักษณะใด
และสื่อดังกล่าวนี้มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดดังต่อไปนี้

1. การใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ

(1) เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติ

จ การวิจัยการใช้แหล่งสารนิเทศในการศึกษาค้นคว้าของ
บัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชของ พรทิพย์ สุวันทารัตน์ (2530 : 68-
69) ได้สำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในภาคการศึกษา
2527 และภาคการศึกษาที่ 1/2528 พบว่าบัณฑิตใช้เอกสารการสอนในระดับมาก
ใช้แบบฝึกปฏิบัติในระดับปานกลาง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาระหว่างชาติ (IDRC) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530 : 508) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินระบบการสอนทางไกล : ประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของผู้จบการศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรก บัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์และวิทยาการจัดการ ที่เข้าเรียนในปีการศึกษา 2523 และสำเร็จการศึกษาในปี 2525 และ 2526 จำนวน 7,493 คน กลุ่มที่สอง ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต จำนวน 7,231 คน และกลุ่มที่สาม ผู้ทำงานในระดับเดียวกันหรือในหน่วยงานเดียวกันของบัณฑิต จำนวน 14,726 คน ผลจากการวิจัยพบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่กล่าวถึงการใช้สื่อในขณะที่เป็นนักศึกษาว่า ศึกษาเอกสารการสอนทันทีตั้งแต่ได้รับเอกสารการสอน มีเพียงส่วนน้อยที่ตอบว่า ไม่ค่อยได้ศึกษาเอกสารการสอนเนื่องจากมีภารกิจมาก ไม่ค่อยมีเวลาศึกษาเอกสารการสอน ในส่วนของการทำแบบฝึกปฏิบัติ บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนเลย แต่การบันทึกสาระสำคัญและการทำกิจกรรมท้ายเรื่องนั้น บัณฑิตส่วนใหญ่ทำเป็นบางส่วน

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2531) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการเรียนในระบบการเรียนการสอนทางไกลของบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รุ่นปีการศึกษา 2527 โดยศึกษาจากบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ วิทยาการจัดการ คหกรรมศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และนิติศาสตร์ ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2527 จำนวน 3,475 คน พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่กล่าวถึงการใช้ออกสารการสอนในขณะที่ยังเป็นนักศึกษาว่า จะศึกษาเอกสารการสอนตั้งแต่ได้รับเอกสารการสอน โดยจะศึกษาตามลำพังและเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดในเอกสาร สำหรับกิจกรรมที่ทำในแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและแบบประเมินผลตนเองหลังเรียน บัณฑิตส่วนใหญ่จะทำทั้งหมด แต่ก็มีบัณฑิตส่วนน้อยที่ทำเพียงบางส่วน ในการบันทึกสาระสำคัญและการทำกิจกรรมท้ายเรื่อง บัณฑิตส่วนใหญ่จะทำเพียงบางส่วนมากกว่าทำทั้งหมด อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่ามีบัณฑิตบางส่วนที่ไม่ได้ทำกิจกรรมการประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน การบันทึกสาระสำคัญและการทำกิจกรรมท้ายเรื่อง

อรพินท์ ทองเจริญชัยกิจ (2531 : 84) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ต่อชุดวิชาการไวยากรณ์อังกฤษชุด Interaction โดยศึกษาจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนและเข้าสอบในภาคการศึกษาที่ 2/2530 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการศึกษาเนื้อหาในแต่ละตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ตอนที่ 1 ของแต่ละหน่วย และการตรวจคำตอบแต่ละกิจกรรมจากแนวตอบท้ายเล่ม แต่นักศึกษาที่ศึกษาถึง 12 หน่วยขึ้นไปมีไม่ถึงร้อยละ 50 คืออยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 31 ถึงร้อยละ 48 นอกนั้นความดีในการศึกษาจะลดหลั่นกันลงมาในระดับปานกลางและค่อนข้างต่ำ ส่วนตอนที่

ไม่มีผู้ศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9 คือ การทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนประจำหน่วย

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน และฝ่ายแนะแนวการศึกษา สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532) ได้ศึกษาภูมิหลัง สภาพปัจจุบันและวิธีการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประเภทที่สมัครในรอบ 2 โดยทำการสอบถามนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2526, 2527 และ 2528 จำนวน 7,100 คน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ศึกษาเอกสารการสอนตามลำพัง ศึกษาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาไม่แน่นอน ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งหมด ทำการบันทึกสาระสำคัญและตอบกิจกรรมท้ายเรื่องเพียงบางส่วน

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2524 ค : 68-70) ได้รายงานผลจากการวิจัยเรื่อง การทดสอบประสิทธิภาพของเอกสารการสอน ที่เปิดสอนในภาคการศึกษาที่ 1/2523 จำนวน 9 ชุดวิชา ได้แก่ ชุดวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน มนุษย์กับอารยธรรม ไทยศึกษา ระบบการเรียนการสอน พื้นฐานการศึกษา การศึกษากับชีวิตและชุมชน เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หลักและระบบบริหารการศึกษา และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร โดยการสอบถามจากนักศึกษาจำนวน 31,310 คน นักศึกษาให้ความเห็นว่า เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติทั้ง 9 ชุดวิชา มีคุณภาพในระดับใช้ได้แล้วและใช้ได้แล้วค่อนข้างดีมาก และนักศึกษาได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า เนื้อหาในเอกสารการสอนมีมากเกินไป ร้อยละ 12.25 เนื้อหาทวน เข้าใจยาก ร้อยละ 4.82 เนื้อหาเหมาะสมดีแล้ว ร้อยละ 3.26 ควรสรุปประเด็นสำคัญไว้ตอนท้าย ร้อยละ 2.07 ควรมีคำอธิบายศัพท์ยาก ร้อยละ 1.84 เอกสารการสอนไม่ทนทาน ร้อยละ 12.93 รูปเล่มควรกระชับรัดกุมกว่านี้ ร้อยละ 5.07 รูปเล่มสวยงามดี ร้อยละ 4.27 รูปเล่มหนาเกินไปควรเล็กกว่านี้ ร้อยละ 2.42 รูปเล่มใช้ได้ ร้อยละ 2.39 ภาพประกอบน้อยเกินไป ร้อยละ 10.57 ภาพประกอบดี ร้อยละ 3.46 ภาพประกอบไม่ชัดเจน ไม่น่าสนใจ ควรถ่ายจากของจริง ร้อยละ 3.14 คงใช้ภาพสีหรือสีน้ำมัน ร้อยละ 2.36 การจัดคอลัมภ์ดี ร้อยละ 2.04 คุณภาพของเอกสารการสอนดี ร้อยละ 1.16 แบบฝึกปฏิบัติควรมีแบบประเมินผลตนเองมากกว่านี้ ร้อยละ 12.12 ควรเฉลยคำตอบให้ถูกต้องครบทุกชุดวิชา ร้อยละ 3.54 ควรมีแบบฝึกปฏิบัติมากกว่านี้ ร้อยละ 2.53 ทั้งนี้ นักศึกษา ยังได้กล่าวถึงระยะเวลาของการได้สื่อต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยว่า ได้รับเอกสารการสอนช้า ร้อยละ 7.6 ควรจัดส่งเอกสารการสอนให้ทันการออกอากาศรายการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ร้อยละ 1.10

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2526 : 53) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การ

ประเมินคุณภาพของเอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติ ที่เปิดสอนไปภาคการศึกษาที่ 2/2524 จำนวน 8 ชุดวิชา ได้แก่ ชุดวิชา 10141 วิทยาศาสตร์กับสังคม 20002 การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก 20101 พื้นฐานการศึกษา 20201 พัฒนาศึกษา 20301 เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา 20302 สถิติวิจัยและการประเมินผลการศึกษา 23302 การวางแผนพัฒนาโรงเรียน 30204 องค์กรและการจัดการ โดยสอบถามนักศึกษา จำนวน 7,890 คน ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2524 เกี่ยวกับคุณภาพของเอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วนักศึกษาให้ความเห็นเกี่ยวกับเอกสารการสอน และแบบฝึกปฏิบัติว่ามีคุณภาพในระดับดีมาก ในด้านต่อไปนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับวัตถุประสงค์มีความสอดคล้อง และมีความต่อเนื่องกัน รูปภาพประกอบคำอธิบายกับเนื้อหาที่มีความสอดคล้องและชัดเจน แผนภูมิกับเนื้อหาที่มีความสอดคล้องและชัดเจน แบบประเมินผลตนเองและกิจกรรมที่กำหนดให้ทำกับวัตถุประสงค์มีความสอดคล้องกัน ส่วนการบันทึกสาระสำคัญ ภายหลังจากที่ศึกษาเอกสารการสอนในแต่ละหน่วยแล้ว นักศึกษาจะบันทึกไว้ในเนื้อที่ซึ่งกำหนดไว้ในแบบฝึกปฏิบัติ ซึ่งนักศึกษาให้ความเห็นเกี่ยวกับขนาดของเนื้อที่สำหรับบันทึกสาระสำคัญว่ามีความเหมาะสมดีแล้ว และนักศึกษาเห็นว่าการศึกษาเอกสารตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ มีคุณภาพโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง นอกจากนี้ นักศึกษายังให้ข้อเสนอแนะว่า ค่าเฉลี่ยของแบบประเมินผลตนเองไม่ควรผิดพลาด ควรสรุปประเด็นสำคัญ ๆ ไว้ตอนท้ายของแต่ละหน่วย รูปภาพประกอบในเอกสารการสอนควรจะเป็นรูปภาพที่ถ่ายจากของจริง และการจัดรูปแบบของเอกสารการสอนมีความเหมาะสมดีแล้ว

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2527 : ก) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินคุณภาพเอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติ ชุดวิชาการวางแผนและควบคุมงานบริหาร โดยสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาของเอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติในด้านความเข้าใจ ความยาว ความต่อเนื่อง และความสอดคล้อง พบว่า นักศึกษาสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้ปานกลาง เนื้อหาในแต่ละหน่วยมีความยาวมากเกินไปแต่มีความต่อเนื่องกันดี และมีความสอดคล้องกันดีระหว่างเนื้อหา แนวคิด วัตถุประสงค์ กิจกรรมและแบบประเมินผลตนเอง ก่อนและหลังเรียนส่วนภาพประกอบ แผนภูมิหรือแผนผัง มีความชัดเจนและสอดคล้องกันดีกับเนื้อหา และยังให้ข้อเสนอแนะว่า ควรอธิบายเนื้อหาที่เกี่ยวกับการคำนวณ ให้ละเอียดและชัดเจน พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ควรสรุปสาระสำคัญไว้ตอนท้ายของทุกหน่วย ควรเขียนคำอธิบายรูปภาพและแผนภูมิให้ละเอียดชัดเจน ควรเพิ่มกิจกรรมและแบบประเมินผลตนเองให้มากขึ้น เฉลยของแบบประเมินตนเองผิดพลาดมาก ค่าถามของแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนไม่ควรซ้ำกัน ค่าถามของแบบประเมินผลตนเองควรเป็นการวิเคราะห์

กมล กล้าหาญ (2525 : ง) ได้ศึกษาสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า สาเหตุเกี่ยวกับการจัดระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยที่ทำให้นักศึกษาออกกลางคันมากที่สุดเป็นด้านเอกสารการสอนและวัสดุการศึกษา คือ การได้รับเอกสารการสอน และวัสดุการศึกษาล่าช้า เนื้อหาในเอกสารการสอนแต่ละชุดวิชามีมากเกินไป และเนื้อหาในเอกสารการสอนที่ศึกษามีเนื้อหาเยิ่นเย้อเกินไป

อรพินท์ ทองเจริญชัยกิจ (2531 : 83) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า เอกสารการสอนมีความเหมาะสม แต่ที่ควรปรับปรุงกิจกรรมบางตอนที่ยังอธิบายไม่ชัดเจน ภาพประกอบควรเป็นภาพจริง เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหา ควรเว้นที่ว่างให้ทำกิจกรรมและแบบฝึกปฏิบัติให้มากกว่านี้ และควรพิมพ์แยกส่วนเนื้อหาออกจากกิจกรรม

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน และฝ่ายแนะแนวการศึกษา สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้สรุปผลจากการค้นพบ ดังนี้

1. เนื้อหาของชุดวิชาหนึ่ง ๆ มากเกินไป อ่านแล้วสับสน เนื้อหาบางหน่วยซ้ำซ้อน ควรมีบทสรุปท้ายบทในเอกสารการสอน
2. ชุดวิชาบางชุดได้รับเอกสารการสอนล่าช้า ทำให้นักศึกษาเอกสารการสอนไม่ทัน
3. การศึกษาด้วยตนเองเมื่อเกิดความสงสัย ไม่เข้าใจบทเรียนไม่รู้ว่าจะถามใคร ไม่สะดวกในการติดต่อสอบถามปัญหากับอาจารย์ในสาขาวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาคำนวณซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจมาก

ความเหมาะสมของเอกสารการสอน พรทิพย์ อุดมสิน (Porntip Udomsin, 1987) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปฏิบัติภารกิจของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่เป็นบัณฑิตของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ในปีการศึกษา 2526-2528 จำนวน 227 คน และกลุ่มที่สอง เกษตรอำเภอซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของบัณฑิต จำนวน 227 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยเฉลี่ยแล้วบัณฑิตเห็นว่า เอกสารการสอนมีความเหมาะสมหรือเป็นประโยชน์อย่างมากในด้านที่ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในงานส่งเสริมการเกษตร สามารถใช้เป็นคู่มือและเอกสารอ้างอิงในการปฏิบัติงาน

สรุปข้อค้นพบที่ได้รวบรวมจากงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติของบัณฑิตและนักศึกษา ส่วนใหญ่ใช้เอกสารการสอนในระดับมาก และศึกษาเอกสารการสอนทันทีตั้งแต่ได้รับ โดยจะศึกษาตามลำพัง

ศึกษาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในเอกสารการสอน และเวลาที่ใช้ในการศึกษาไม่แน่นอน

การใช้แบบฝึกปฏิบัติ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2527 และภาคการศึกษาที่ 1/2528 ใช้แบบฝึกปฏิบัติในระดับปานกลาง ส่วนกิจกรรมที่กำหนดให้ทำในแบบฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียน และการทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี 2527 และนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2526, 2527 และ 2528 ส่วนใหญ่ตอบว่าทำทั้งหมด ซึ่งขัดแย้งกับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี 2525 และ 2526 ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่ได้ทำเลย ในการบันทึกสาระสำคัญและตอบกิจกรรมท้ายเรื่อง ส่วนใหญ่ของบัณฑิตและนักศึกษาตอบว่าทำเป็นบางส่วน

เหตุผลที่ไม่ได้ใช้เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติเลยหรือใช้บางส่วน นักศึกษาให้เหตุผลว่า มีภารกิจมาก มีเวลาศึกษาเอกสารการสอนไม่เพียงพอ เนื้อหาสาระในเอกสารการสอนมีมากและยากเกินไป และได้รับเอกสารการสอนและวัสดุการศึกษาล่าช้า

ประสิทธิภาพของเอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2523 ส่วนใหญ่เห็นว่า เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติมีคุณภาพในระดับใช้ได้แล้ว และใช้ได้แล้วค่อนข้างดีมาก นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2524 ส่วนใหญ่เห็นว่า เอกสารการสอนและแบบฝึกปฏิบัติมีคุณภาพในระดับดีมาก ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของเอกสารการสอน มีความสอดคล้องและต่อเนื่องกันดี รูปภาพประกอบคำอธิบายกับเนื้อหา มีความสอดคล้องและชัดเจน และแผนภูมิกับเนื้อหา มีความสอดคล้องกัน ขนาดของเนื้อที่สำหรับบันทึกสาระสำคัญมีความเหมาะสมดี และในส่วนของแบบประเมินผลตนเองและกิจกรรมที่กำหนดให้ทำกับวัตถุประสงค์ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2524 และนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนชุดวิชาการวางแผนและควบคุมงานบริหารเห็นว่า เหมาะสมดีแล้ว บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ปี 2526-2528 มีความเห็นสอดคล้องกับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2530 คือ เห็นว่าเอกสารการสอนมีความเหมาะสมแล้ว

2. รายการวิทยุโทรทัศน์

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2526: 53) ได้สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2524 เกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนในชุดวิชาที่ศึกษา พบว่า มีนักศึกษาเพียงส่วนน้อยที่ดูรายการวิทยุโทรทัศน์ประจำ

ชดววิชา ผลจากการดูรายการวิทยุโทรทัศน์ จะช่วยทำให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาเนื่อหามากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถจับประเด็นสำคัญ ๆ ของเนื้อหาได้อีกด้วย

วิรัช บณยะไวโรจน์ (2528) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ที่มีต่อสื่อเสริมในระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษามากับบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ปีการศึกษา 2525 จำนวน 825 คน จำแนกเป็นบัณฑิตแขนงวิชาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และบริหารการศึกษา พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่สามารถรับชมรายการได้ทุกครั้ง เพราะไม่มีเวลาว่าง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาระหว่างชาติ (IBRC) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530) พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่จะดูรายการวิทยุโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับวิชาที่เรียนและได้ระบุว่ารายการวิทยุโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาเป็นสื่อเสริมที่สำคัญที่สุด

ศุทธิณี โอบายะวาทย์ (2530 : 113) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอรูปแบบการจัดตั้งหน่วยบริการการศึกษาเคลื่อนที่สำหรับ ระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยการสำรวจความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ประชากร ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับหน่วยบริการการศึกษาเคลื่อนที่ จำนวน 17 คน และสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารและบุคลากรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งหน่วยบริการการศึกษาเคลื่อนที่ จำนวน 35 คน และนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2529 จำนวน 1,408 คน พบว่า นักศึกษานาน ๆ จึงจะดูรายการสักครั้งพอ ๆ กับไม่ดูรายการเลย เหตุผลที่นักศึกษาไม่สามารถดูรายการวิทยุโทรทัศน์ได้ทุกครั้ง เพราะไม่มีเวลาว่าง รองลงมาคือ ไม่มีเครื่องรับที่บ้านพัก และรับภาพได้ไม่ชัดเจน

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530 : 23) ได้ศึกษาธรรมชาติของการดูรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยศึกษาจากนักศึกษาที่เข้ารับการสอนเสริมชุดวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ครั้งที่ 3 ในช่วงวันที่ 3-4 ตุลาคม 2530 และนักศึกษาที่เข้าสอบไล่ในภาคการศึกษาที่ 1/2530 จำนวน 1054 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 และมีอาชีพรับราชการ พบว่า นักศึกษาที่ดูรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.55 ของจำนวนนักศึกษาที่ส่งแบบสอบถามกลับคืนมา โดยส่วนใหญ่จะดูรายการเป็นบางครั้ง ร้อยละ 61.24 รองลงมาคือ ครั้งจึงมีโอกาสได้ดู ร้อยละ 31.71 ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาไม่มีเวลา และมีเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาที่รายการโทรทัศน์ออกอากาศ

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2531 : 86) ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนในระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยศึกษาจากบัณฑิตที่

สำเร็จการศึกษาประจำปีการศึกษา 2527 พบว่า บัณฑิตจะดูรายการวิทยุโทรทัศน์มากกว่าฟังรายการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งบัณฑิตส่วนใหญ่จะดูรายการที่เกี่ยวกับวิชาที่เรียนเมื่อมีเวลา แต่มีบัณฑิตบางส่วนที่ไม่เคยดูเลย สาเหตุของการไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์เป็นเพราะ ไม่มีเครื่องรับโทรทัศน์ ไม่มีเวลาว่างในช่วงออกอากาศ และรับภาพไม่ได้หรือรับได้แต่ไม่ชัดเจน

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2531: ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสำรวจผลการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2530 ในชุดวิชาวิทยาศาสตร์คหกรรมศาสตร์ สถิติและการวิจัยสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์กับสังคม จำนวน 8,813 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ ไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาที่ตนลงทะเบียนเรียน นักศึกษาที่ไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาวิทยาศาสตร์คหกรรมศาสตร์ มีร้อยละ 82.65 ชุดวิชาสถิติและการวิจัยสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ มีร้อยละ 84.14 และชุดวิชาวิทยาศาสตร์กับสังคม มีร้อยละ 78.39 เหตุผลที่นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนหรือดูไม่ครบทุกรายการนั้น สาเหตุส่วนใหญ่คือ มีเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาที่ออกอากาศ รับสัญญาณภาพไม่ได้หรือรับได้แต่ไม่ชัดเจน ไม่มีเวลา ไม่ทราบเวลาออกอากาศรายการวิทยุโทรทัศน์ และไม่มีเครื่องรับโทรทัศน์ เป็นต้น

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน และฝ่ายแนะแนวการศึกษา สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532 : 115) ได้สำรวจการใช้วิทยุโทรทัศน์ประกอบการศึกษาของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2526, 2527 และ 2528 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จะดูรายการวิทยุโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชมากกว่าฟังรายการวิทยุกระจายเสียงของมหาวิทยาลัย นักศึกษาส่วนใหญ่จะดูรายการเฉพาะเมื่อมีเวลาเท่านั้น สาเหตุที่ทำให้นักศึกษาไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์คือ ไม่มีเวลา เครื่องรับ รับไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้า และไม่มีเครื่องรับโทรทัศน์

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2524 ข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การทดสอบประสิทธิภาพของสื่อการสอนประเภทวิทยุโทรทัศน์ประกอบชุดวิชา จำนวน 9 ชุดวิชา ได้แก่ ชุดวิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน มนุษย์กับอารยธรรม โภชนาศึกษา ระบบการเรียนการสอน พื้นฐานการศึกษา การศึกษากับชีวิตและชุมชน เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หลักและระบบบริหารการศึกษา และความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหาร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาแรกของมหาวิทยาลัย จำนวน 31,310 คน โดยสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับ

รูปแบบของรายการ เนื้อหาของรายการ ความยาวของรายการ คุณภาพของรายการ พิธีกรและวิทยากร วันที่สะดวกในการดูรายการ ความพร้อมในการมีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ สถานีวิทยุโทรทัศน์ที่รับชมได้ชัดเจน พบว่า รูปแบบของรายการควรเป็นละครประกอบการบรรยาย เนื้อหาของรายการควรเป็นการอธิบายสรุปประเด็นสำคัญ รายการควรมีความยาว 30 นาที รายการมีคุณภาพดีสามารถสรุปประเด็นได้ชัดเจน ภาพและเสียงชัดเจน พิธีกรและวิทยากรจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้โดยให้มีความเป็นกันเองกับผู้ชมด้วย เวลาที่สะดวกจะดูรายการคือ วันเสาร์และวันอาทิตย์ นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพร้อมในการมีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และสามารถดูได้ชัดเจนจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 7

วิทยาธร ท่อแก้ว (2524) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ชมรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยศึกษาจากกลุ่มต่อไปนี้คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 หรือเทียบเท่าหรือสูงกว่า แต่ไม่ถึงระดับปริญญาตรีและผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรีผลของการวิจัยพบว่า ผู้ชมให้ความเห็นว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดทำรายการควรเป็นรูปแบบสารคดีและละครที่มีการสรุปประเด็นสำคัญในตอนท้าย คุณภาพของรายการที่ผ่านมาอยู่ในเกณฑ์ดี วันเวลาที่ผู้ชมสะดวกในการรับชมรายการคือ วันศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ ในระหว่างเวลา 19.00-21.00 น. และสถานีโทรทัศน์ที่สามารถรับชมได้ชัดเจนมากที่สุดคือ สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 7 สี

พร เจริญสุข (2527 : ง) ได้สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการนำเสนอและเทคนิคการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยศึกษาจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช จำนวน 155 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านเนื้อหา นักเทคโนโลยีการศึกษา และนายช่างเทคนิค พบว่า การผลิตรายการทุกรูปแบบ การนำเสนอรายการที่ผลิต มีคุณภาพปานกลาง การกำหนดรูปแบบ การนำเสนอรายการ แตกต่างกันตามลักษณะเนื้อหาของหมวดวิชาและวัตถุประสงค์ของแต่ละรายการ และยังคงคำนึงถึงความจำกัดของเวลาและอุปกรณ์ในการผลิตด้วย เทคนิคการผลิตรายการมีคุณภาพปานกลางทั้งทางด้านคุณภาพ เสียง และการตัดต่อ

วิรัช บุษยะไวโรจน์ พบว่า การนำเสนอรายการวิทยุโทรทัศน์ ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการออกอากาศ คือ ช่วงเวลา 18.00-22.00 น. รูปแบบของรายการที่นักศึกษาสนใจมากที่สุดคือ การสารัตถะประกอบการอธิบาย และการเสนอเนื้อหาหลายรูปแบบผสมผสานกัน คุณภาพด้านเทคนิคและสาระของรายการอยู่ในระดับดี

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2531 : ข) พบว่าโดยภาพรวมแล้ว นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนชุดวิชาวิทยาศาสตร์คหกรรมศาสตร์ สถิติและการวิจัยสำหรับวิทยาศาสตร์สุขภาพ และวิทยาศาสตร์กับสังคม ในภาคการศึกษาที่ 2/2530 ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า รายการวิทยุโทรทัศน์ทุกรายการอยู่ในระดับดี และดีมาก ทั้งในด้านคุณภาพของเสียง ความชัดเจนของภาพที่ออกอากาศ ประโยชน์ที่ได้รับจากรายการ ความเข้าใจเนื้อหาวิชาเพิ่มขึ้นเมื่อได้ดูรายการ ความเหมาะสมของรายการกับเนื้อหาวิชา ความน่าสนใจของรายการ และคุณภาพของรายการ และมีค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นด้านต่าง ๆ ในแต่ละรายการ อยู่ในระดับดี

อรพินท์ ทองเจริญชัยกิจ (2531 : 84) พบว่า นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนและเข้าสอบในภาคการศึกษาที่ 2/2530 ในชุดวิชาการใช้ภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่ที่ดูรายการวิทยุโทรทัศน์เพราะเห็นว่า มีความเหมาะสมในการดำเนินรายการเร้าความสนใจ คำบรรยายประกอบช่วยให้เข้าใจในเนื้อหา การสรุปเนื้อหาตอนท้ายรายการ การได้รับความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากเอกสารการสอน รายการที่ดูมีความชัดเจน

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน และฝ่ายแนะแนวการศึกษา สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532) ได้พบว่าโดยภาพรวมแล้ว นักศึกษาเห็นว่ารายการวิทยุโทรทัศน์ ออกอากาศไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ บางพื้นที่ดูได้ไม่ค่อยชัดเจน ควรมีการเพิ่มการออกอากาศรายการโทรทัศน์ในช่วงเช้า

พรทิพย์ อุดมสิน (Porntip Udomsin, 1987) กล่าวถึงความเหมาะสมของรายการวิทยุโทรทัศน์ประจำชุดวิชาว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ในปีการศึกษา 2526-2528 เห็นว่าอยู่ในระดับดีทั้งสามด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปหาน้อยคือ ด้านเนื้อหาสาระของรายการมีความเหมาะสม เนื้อหาสาระที่น่าเสนอมีความทันสมัย และสามารถนำเนื้อหาสาระของรายการไปปรับใช้กับงานที่ทำได้

สรุปการดูรายการวิทยุโทรทัศน์ประจำชุดวิชา จากการรวบรวมข้อค้นพบจากการวิจัยทำให้ทราบว่า ส่วนใหญ่ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2524 และ 2/2530 ไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์เลย นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1/2529 ไม่ค่อยได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์มีจำนวนพอ ๆ กับนักศึกษาที่ไม่ได้ดูเลย และนักศึกษาที่เข้ารับการสอนเสริมและเข้าสอบไล่ในภาคการศึกษาที่ 1/2530 และนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2526-2528 ส่วนใหญ่จะดูรายการเป็นบางครั้ง

เหตุผลที่ไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์ประจำวิชาเลย หรือดูบางรายการ นักศึกษาให้เหตุผลว่า ไม่มีเวลาว่าง มีเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาออกอากาศรายการวิทยุโทรทัศน์ ไม่มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ที่บ้านพัก ไม่ทราบเวลาออกอากาศรายการวิทยุโทรทัศน์ รับสัญญาณภาพไม่ได้หรือรับได้แต่ไม่ชัดเจน และออกอากาศไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่

ประสิทธิภาพของรายการวิทยุโทรทัศน์ประจำวิชา นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาแรกของมหาวิทยาลัย และผู้ชมรายการวิทยุโทรทัศน์ปี 2524 เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัย ให้ความเห็นตรงกันว่า รูปแบบรายการควรเป็นสารคดีและละครที่มีการสรุปประเด็นสำคัญไว้ตอนท้าย ส่วนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี 2525 เห็นว่า รูปแบบรายการ ควรเป็นการสาธิตประกอบการอธิบาย เมื่อพิจารณาคุณภาพของรายการ นักศึกษาและบัณฑิตให้ความเห็นตรงกันว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีในด้าน ความชัดเจนของภาพ การได้รับความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากเอกสารการสอน ความเหมาะสมของรายการกับเนื้อหาวิชา ความเหมาะสมในการดำเนินรายการเร้าความสนใจ คาบบรรยายประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหา การสรุปเนื้อหาตอนท้ายรายการ เนื้อหาสาระที่น่าสนใจมีความทันสมัย

3. รายการวิทยุกระจายเสียง

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2526 : 53) พบว่า นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2524 มีเพียงส่วนน้อยที่ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงประจำวิชา ผลจากการฟังปรากฏว่า จะช่วยทำให้นักศึกษามีความเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถจับประเด็นสำคัญ ๆ ของเนื้อหาได้อีกด้วย

วิรัช บุญชะโวโรจน์ (2528) ได้ศึกษาความคิดเห็นของบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ที่มีต่อรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการศึกษาของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยศึกษาจากบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ปีการศึกษา 2525 จำนวน 825 คน จำนวนนี้เป็นบัณฑิตแขนงวิชาประถมศึกษา มัธยมศึกษา และบริหารการศึกษา พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่สามารถรับฟังได้ทุกครั้ง เพราะไม่มีเวลาว่าง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาระหว่างชาติ (IDRC) และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2530 : 515) พบว่า บัณฑิตที่สำเร็จในปีการศึกษา 2525 และ 2526 ส่วนใหญ่จะฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นบางรายการ แต่จากการให้ความสำคัญของสื่อเสริมทุกสื่อ จะมีความแตกต่างกันไม่มากนัก

ศุทธิณี โอบายะวาทย์ (2530 : 114) พบว่า นักศึกษาไม่สามารถฟังรายการวิทยุกระจายเสียงได้ทุกครั้ง เพราะไม่มีเวลาว่าง รับฟังไม่ชัดเจน และคิดว่าศึกษาจากเอกสารการสอนก็เพียงพอแล้ว

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2531 : 86) ได้สำรวจการใช้วิทยุกระจายเสียงของบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รุ่นปีการศึกษา 2527 พบว่า บัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามได้กล่าวถึงการใช้วิทยุกระจายเสียงว่า ไม่ได้รับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเป็นเพราะ ไม่มีเวลาว่างในช่วงเวลาออกอากาศ รับคลื่นวิทยุไม่ได้ หรือหาคลื่นวิทยุไม่พบ

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน และฝ่ายแผนงานการศึกษา สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532 : 115) พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ เคยรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยจะรับฟังเฉพาะเมื่อมีเวลา ส่วนสาเหตุที่ทำให้นักศึกษาไม่ได้รับฟังคือ ไม่มีเวลา รับฟังไม่ชัดเจน และมีคลื่นรบกวนมาก

ฝ่ายจัดระบบและวิจัยสื่อการศึกษา สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2524 ก) ได้ทดสอบประสิทธิภาพของสื่อวิทยุกระจายเสียงประกอบชุดวิชาที่เปิดสอนในภาคการศึกษาแรกของมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพเบื้องต้นของรายการวิทยุกระจายเสียง และสำรวจข้อมูลจากการฟังรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและปรับปรุงสื่อประเภทนี้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาแรกของมหาวิทยาลัย ผลจากการวิจัย พบว่า ในด้านรูปแบบของรายการ นักศึกษาเห็นว่า ควรเป็นการอภิปรายและสนทนา ร้อยละ 33.91 บรรยาย ร้อยละ 26.47 สารละลาย ร้อยละ 18.43 ในด้านเนื้อหาควรจะสรุปประเด็นสำคัญ ร้อยละ 36.43 ย้ำเนื้อหาในเอกสารการสอน ร้อยละ 22.74 ความยาวของรายการควรมีความยาว 30 นาที ผลการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงมีทั้งรับฟังได้ชัดเจนมากและชัดเจนบางเวลา ควรจัดรายการวิทยุประกอบชุดวิชา 1 รายการ ต่อเนื้อหา 1 หน่วย และ 2 รายการต่อเนื้อหา 1 หน่วย เนื้อหารายการมีคุณภาพดี สามารถสรุปประเด็นได้ชัดเจน

วิรัช บุญชะโลวโรจน์ พบว่า การนำเสนอรายการวิทยุกระจายเสียง ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการออกอากาศคือ ช่วงเวลา 18.00-20.00 น. รูปแบบของรายการที่นักศึกษาสนใจมากที่สุดคือ การบันทึกเหตุการณ์จริง และการสาธิตประกอบกิจกรรมที่กำหนดคุณภาพด้านเทคนิค และสาระของรายการ อยู่ในระดับดี

อรพินท์ ทองเจริญชัยกิจ (2531 : 83) พบว่า นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2530 ในชุดวิชาการใช้ภาษาอังกฤษ ส่วน

ใหญ่เห็นว่า รายการกระจายเสียงมีความเหมาะสมในการดำเนินรายการเร้าความสนใจ คาอธิบายประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาและได้รับความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากเอกสารการสอน

หน่วยวิจัยสถาบันและสารสนเทศ กองแผนงาน และฝ่ายแนะแนวการศึกษา สำนักบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532) พบว่า โดยภาพรวมแล้วนักศึกษาใหม่ปีการศึกษา 2526-2528 เห็นว่ารายการวิทยุกระจายเสียงแต่ละรายการ มีเวลาออกอากาศน้อยไปสำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และมักจะออกรายการในช่วงที่ต้องทำงาน บางสถานีมีคลื่นรบกวนทำให้รับฟังไม่ชัดเจน

พรทิพย์ อุดมสิน (Porntip Udomsin, 1987) พบว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ในปีการศึกษา 2526-2528 เห็นว่า ความเหมาะสมโดยเฉลี่ยของรายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชาอยู่ในระดับดีเช่นเดียวกับรายการวิทยุโทรทัศน์ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระของรายการที่น่าสนใจ มีความทันสมัย เนื้อหาสาระของรายการมีความเหมาะสม และเนื้อหาสาระของรายการมีความสอดคล้องกับงานที่ทำ

สรุปการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชา ส่วนใหญ่ของนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2524 ไม่ได้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเลย และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปี 2525 และ 2526 ส่วนใหญ่ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเพียงบางรายการ

เหตุผลที่ไม่ได้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชาเลย หรือฟังบางรายการ คือ ไม่มีเวลาว่าง มีเวลาว่างไม่ตรงกับเวลาออกอากาศรายการวิทยุกระจายเสียง ศึกษาจากเอกสารการสอนเพียงอย่างเดียวก็เพียงพอแล้ว หากคลื่นไม่พบ รับคลื่นวิทยุไม่ได้หรือรับได้แต่ฟังได้ไม่ชัดเจน

ประสิทธิภาพของรายการวิทยุกระจายเสียงประจำชุดวิชา นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาสาระของรายการมีคุณภาพอยู่ในระดับดี สรุปประเด็นได้ชัดเจน มีความเหมาะสมในเรื่องการดำเนินรายการเร้าความสนใจ คาอธิบายประกอบเนื้อหาช่วยให้มีความเข้าใจง่ายขึ้น ได้รับความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากเอกสารการสอน เนื้อหาสาระของรายการที่น่าสนใจ มีความทันสมัย ในด้านรูปแบบรายการ นักศึกษาเห็นว่า ควรเป็นการบันทึกเหตุการณ์จริง และการสาธิตประกอบกิจกรรมที่กำหนด ส่วนเวลาในการออกอากาศ ควรออกอากาศในช่วงที่ทำงานสามารถฟังได้

การใช้สื่อการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2525) ได้ศึกษาภูมิหลังของผู้ได้รับสัมฤทธิ์บัตรโครงการการศึกษาต่อเนื่องมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชพบว่า โดยภาพรวมแล้วผู้สอบผ่านชุดวิชาต่าง ๆ อ่านเอกสารการสอนทุกหน่วยมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาเป็นผู้สอบผ่านที่อ่านบางหน่วย และผู้สอบผ่านที่อ่านผ่าน ๆ และมีเพียง 1 คนเท่านั้นที่สอบผ่านและตอบว่าไม่ได้อ่านเอกสารการสอนเลย และเมื่อพิจารณาเป็นรายวิชาแล้ว ผู้ที่สอบผ่านส่วนใหญ่ จะอ่านเอกสารการสอนทุกหน่วย ในส่วนของการทำกิจกรรมที่กำหนดให้ทำในแบบฝึกปฏิบัติ พบว่าผู้สอบผ่าน ร้อยละ 34.64 ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนมากกว่าร้อยละ 75 ของกิจกรรมที่กำหนดให้ทำ มีจำนวนมากที่สุด ทำแบบประเมินผลตนเองหลังเรียนมากกว่าร้อยละ 75 ของกิจกรรมที่กำหนดให้ทำมีมากที่สุดเช่นกัน แต่ในส่วนของ การทำกิจกรรมประจำหน่วยและการบันทึกเนื้อหาสาระสำคัญนั้น ผู้สอบผ่านมากที่สุด จะทำกิจกรรมดังกล่าวไม่เกินร้อยละ 25 ของกิจกรรมที่กำหนดให้ทำ เมื่อพิจารณาการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียง ผู้สอบผ่านส่วนใหญ่ไม่เคยฟังรายการเลย รองลงมาเป็นกลุ่มที่ฟังบางรายการ และกลุ่มที่ฟังทุกรายการนั้นมีน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 12 ในการดูรายการวิทยุโทรทัศน์ ผู้สอบผ่านส่วนใหญ่ไม่เคยดูรายการวิทยุโทรทัศน์เลย รองลงมาเป็นกลุ่มที่ดูบางรายการ และกลุ่มที่ดูทุกรายการมีเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น ในส่วนของการเตรียมตัวก่อนสอบ ผู้สอบผ่านส่วนใหญ่ เตรียมตัวสอบโดยใช้วิธีทบทวนเนื้อหาที่คิดว่าสำคัญ รองลงมาคือ ผู้สอบผ่านจะใช้วิธีอ่านผ่าน ๆ เพื่อทบทวนความจำและดูสรุปย่อ อ่านเฉพาะหน่วยที่ยังไม่เข้าใจ และจะทำการสรุปประเด็นสำคัญของแต่ละหน่วยไว้ ตามลำดับจากมากไปน้อย

วานิช มาลัย (2527 : 41) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลัง ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ประชากร และวิธีการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา หลักสูตรปริญญา ต่อเนื่อง 2 ปี ปีการศึกษา 2523 ซึ่งลงทะเบียนเรียนมาแล้ว 3 ภาคการศึกษา จำนวน 1,040 คน ผลจากการวิจัย พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสูง ที่ปฏิบัติงานด้านวิชาการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ปฏิบัติงานด้านบริหารและด้านธุรการ ส่วนในด้านการดูรายการวิทยุโทรทัศน์ บปรากฏว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสูงที่ดูรายการมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ดูรายการน้อยกว่า ในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักศึกษาที่มีจำนวนปีที่ทำงานมากจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นักศึกษาที่มีจำนวน

ปีทำงานน้อยจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และนักศึกษาที่เคยเข้ารับการอบรม จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเข้ารับการอบรม

สุจิตรา จันทรสว่าง (2528 : 42-46) ได้ศึกษาเปรียบเทียบภูมิหลัง และวิธีการศึกษาของบัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ระหว่างกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกับกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ กลุ่มตัวอย่าง คือ บัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ และวิทยาการจัดการ หลักสูตรปริญญาตรีต่อเนื่อง 2 ปี ที่เริ่มเข้าศึกษาในปีการศึกษา 2523 และสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2525 จำนวน 641 คน ผลการวิจัย พบว่า บัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์กลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ในขณะที่เป็นนักศึกษาได้นำประสบการณ์การทำงานมาใช้ในการเรียนปานกลาง เข้าฟังการสอนเสริมน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนครั้งที่มีการสอนเสริม อ่านเอกสารการสอนอย่างละเอียดทุกเรื่อง แต่ทำแบบฝึกปฏิบัติบางเรื่อง ฟังรายการวิทยุประกอบชุดวิชาน้อยกว่า 5 รายการต่อชุดวิชา คุรรายการโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาน้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา อ่านหนังสือเพิ่มเติมบ้าง ไม่ใช้บริการจากมุม มสธ.เลย บัณฑิตกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ นำประสบการณ์การทำงานมาใช้ในการเรียนปานกลาง เข้าฟังการสอนเสริมน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนครั้งที่มีการสอนเสริมแต่ละชุดวิชา อ่านเอกสารการสอนอย่างละเอียดบางเรื่อง ทำแบบฝึกปฏิบัติทุกเรื่อง ฟังรายการวิทยุประกอบชุดวิชาน้อยกว่า 5 รายการต่อชุดวิชา คุรรายการโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาน้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา ไม่อ่านหนังสือเพิ่มเติมเลย ไม่ใช้บริการจากมุม มสธ.เลย เมื่อได้ทำการเปรียบเทียบภูมิหลังและวิธีการศึกษาของบัณฑิตสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ระหว่างกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกับกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ พบว่า กลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงส่วนใหญ่ อ่านเอกสารการสอนมากกว่า ฟังรายการวิทยุประกอบชุดวิชามากกว่า และค้นคว้าหนังสืออื่นเพิ่มเติมมากกว่ากลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ

ส่วนบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาการจัดการกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง ในขณะที่เป็นนักศึกษา โดยเฉลี่ยนำประสบการณ์การทำงานมาใช้ในการเรียนปานกลาง เข้าฟังการสอนเสริมในชุดวิชาที่ลงทะเบียนเรียนน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนครั้งที่มีการสอนเสริม อ่านเอกสารการสอนโดยละเอียดทุกเรื่อง แต่ไม่ทำแบบฝึกปฏิบัติเลย ฟังรายการวิทยุประกอบชุดวิชาเฉลี่ยน้อยกว่า 5 รายการต่อชุดวิชา คุรรายการโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาเฉลี่ยน้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา ไม่ค้นคว้าหนังสืออื่นเพิ่มเติมเลย ไม่ใช้บริการจากมุม มสธ.เลย บัณฑิตกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ โดยเฉลี่ยนำประสบการณ์การทำงานมาใช้ในการเรียนมาก เข้าฟังการสอนเสริมน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนครั้งที่มีการสอนเสริม อ่านเอกสารการสอนอย่างละเอียดบางเรื่อง และทำแบบฝึกปฏิบัติบางเรื่อง ฟังรายการวิทยุ

ประกอบชุดวิชาโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 5 รายการต่อชุดวิชา คู่มือการโทรทัศน์ประกอบชุดวิชาเฉลี่ยน้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา อ่านหนังสืออื่นเพิ่มเติมบ้าง ไม่ใช่บริการจากมม มสธ. เลย เมื่อเปรียบเทียบภูมิหลังและวิธีการศึกษาของบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาการจัดการระหว่างกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกับกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ พบว่า กลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงมีวุฒิการศึกษาสูงสุดก่อนเข้าเรียนสูงกว่า ศึกษาเอกสารการสอนมากกว่ากลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ของการใช้สื่อการเรียนการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักศึกษาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสูงที่คู่มือการวิทยุโทรทัศน์มาก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักศึกษาที่คู่มือการน้อยกว่า

บัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ส่วนใหญ่อ่านเอกสารการสอนอย่างละเอียดทุกเรื่อง ทำแบบฝึกปฏิบัติบางเรื่อง ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงน้อยกว่า 5 รายการต่อชุดวิชา คู่มือการวิทยุโทรทัศน์น้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา ส่วนบัณฑิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อ่านเอกสารการสอนอย่างละเอียดบางเรื่อง ทำแบบฝึกปฏิบัติทุกเรื่อง ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงน้อยกว่า 5 รายการต่อชุดวิชา คู่มือการวิทยุโทรทัศน์น้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา เมื่อเปรียบเทียบการใช้สื่อระหว่างบัณฑิตทั้งสองกลุ่มปรากฏว่า ส่วนใหญ่ของบัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อ่านเอกสารการสอนมากกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยอ่านอย่างละเอียดทุกเรื่อง และฟังรายการวิทยุกระจายเสียงมากกว่าบัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนการทำแบบฝึกปฏิบัติ บัณฑิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ส่วนใหญ่ทำเป็นบางเรื่องแต่บัณฑิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำทำทุกเรื่อง

บัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของสาขาวิชาวิทยาการจัดการ อ่านเอกสารการสอนโดยละเอียดทุกเรื่อง ไม่ทำแบบฝึกปฏิบัติเลย ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงน้อยกว่า 5 รายการต่อชุดวิชา คู่มือการวิทยุโทรทัศน์น้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา ส่วนบัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนใหญ่อ่านเอกสารการสอนอย่างละเอียดบางเรื่อง ทำแบบฝึกปฏิบัติบางเรื่อง ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงน้อยกว่า 5 รายการ คู่มือการวิทยุโทรทัศน์น้อยกว่า 3 รายการต่อชุดวิชา เมื่อเปรียบเทียบการใช้สื่อระหว่างบัณฑิตทั้ง 2 กลุ่ม ปรากฏว่า บัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ส่วนใหญ่อ่านเอกสารการสอนมากกว่าบัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยอ่านอย่างละเอียดทุกเรื่อง ส่วนการทำแบบฝึกปฏิบัติ บัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงส่วนใหญ่ไม่ทำแบบฝึกปฏิบัติเลย แต่บัณฑิตกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำทำเป็นบางเรื่อง

จากผลการวิจัยของผู้ได้รับสัมฤทธิบัตรในโครงการการศึกษาต่อเนื่อง ผู้สอบผ่านส่วนใหญ่ อ่านเอกสารการสอนทุกหน่วย ไม่ได้ดูรายการวิทยุโทรทัศน์เลยไม่ได้ฟังรายการวิทยุกระจายเสียงเลย มีผู้สอบผ่านเพียงร้อยละ 35 เท่านั้นแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนที่กำหนดให้ทำเกือบทั้งหมด ผู้สอบผ่านส่วนใหญ่อ่านบททวนเนื้อหาในเอกสารการสอนที่คิดว่าสำคัญก่อนสอบ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย